

*Леся Газуда,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і підприємництва,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

*Сергій Газуда,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
туристичного і готельно-ресторанного бізнесу
Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ,
м. Ужгород, Україна*

*Олександр Лукіта,
аспірант кафедри економіки і підприємництва
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна*

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ БІОДИНАМІЧНОГО АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Еволюційні підходи до обґрунтування теоретичних основ ведення біодинамічного (органічного) землеробства мають далеку історію започаткування, яка стосується минулого століття. Необхідність ведення органічного (екологічно чистого) землеробства без задіяння шкідливих хімічних добрив окреслювалося М. Окада [13], який обґрунтував його пріоритети, що не втратили актуальності й донині. Вони стосуються виробництва органічної сільськогосподарської продукції споживання якої не тільки забезпечуватиме життєдіяльність людини, але й впливатиме на формування системи здорового способу життя, покращуючи її здоров'я.

Водночас М. Окада акцентує увагу на тому, що виробництво продовольчої продукції повинно здійснюватися відповідно до споживчих потреб і, що важливо для збереження природного середовища – в межах дотримання його екологічної рівноваги. Зазначене стосується вирощування сільськогосподарських продуктів на екологічно чистих землях з внесенням добрив виключно органічного походження.

У практиці біодинамічного господарювання вагоме місце належить японському фермеру М. Фукуока, адже землеробські практики ним були науково-обґрунтовані у працях «Природний підхід у сільському господарстві» і «Революція однієї соломинки» [9], де зазначено необхідність підтримання родючості ґрунтів засобом використання компостів, мікробіологічних добрив і ефективних мікроорганізмів, що дасть можливість забезпечити ведення аграрного господарювання на органічній основі.

Відмічені підходи окреслили коло прихильників, науковців і практиків, серед них Р. Штайнер [10], який вперше обґрунтував окремий напрям ведення сільського господарства назвавши його «біодинамічне землеробство», що базуватиметься на основі відмови від хімічних добрив, і забезпеченні стійкості сільськогосподарських культур до зовнішніх впливів.

Наукові основи ведення біодинамічного землеробства були обґрунтовані Е. Пфайффером [11], А. Говардом [12], в частині негативного впливу хімічних засобів та антибіотиків на забезпечення якості й екологічності вирощуваних сільськогосподарських культур і продуктів тваринного походження.

Українська наукова школа дослідження біодинамічного аграрного господарювання охоплює науковців-практиків і вчених-аграрників, зокрема П. Гайдуцького [3], М. Зубця [5], В. Збарського, М. Талавирию, А. Остапчука, М. Газуду [4; 8], Ю. Лупенка, В. Месель-Веселякв, П. Саблука [7], М. Маліка, М. Хвесика [6] та інших.

Комплексний підхід, на основі задіяння еволюційних засад розвитку біодинамічного аграрного господарювання з врахуванням сучасних трансформацій і змінності ситуаційного впливу на досліджувані процеси, у звітному документі Проєкт ПРООН «Програма сприяння сталому розвитку в Україні» стосується запровадження науково-обґрунтованих принципів

сталого розвитку України на базі еколого-економічної моделі розвитку сировинної галузі та збереження біоресурсів країни. В зазначеному документі окреслено необхідність здійснення низки макроекономічних перетворень, що в сучасних умовах охоплюватимуть передусім [1, с. 5]: розширення обсягу виробництва високоякісних органічних продуктів, що уможливить структурну зміну у харчуванні населення; здійснення якісних соціально-економічних перетворень в межах територій сільської місцевості; формування збалансованості й економічної рівноваги у процесі використання природно-ресурсного потенціалу, врахуванні природно-економічних умов, забезпеченні екологічної безпеки розглядувану крізь призму контролювання згідно еколого-правових норм і їх дотримання суб'єктами господарювання; розвитку й новаційне оновлення переробної сфери, зменшення втрат продукції; задіяння екологічно безпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур, точного землеробства, як інноваційного методу рільництва спрямованого на підвищення рівня родючості ґрунтів і вирощування високоякісних сільськогосподарських культур.

Список використаних джерел

1. Впровадження принципів сталого розвитку України на основі розробки еколого-економічної моделі розвитку сировинної галузі та збереження біоресурсів України в сучасних умовах. *Звіт Проекту ПРООН «Програма сприяння сталому розвитку в Україні»*. URL: <http://www.undpsust.kiev.ua/Docs1u.htm>
2. Газуда Л. М., Балян А. В., Газуда М. В., Волощук Н. Ю., Газуда С. М. Розвиток аграрного підприємництва в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта :ТОВ «РІК-У». 2021. 67 с.
3. Гайдуцький П. І., Ходаківська О. В. Екологізація суспільної свідомості та розвиток агросфери. *Економіка АПК*. Київ, 2012. № 11. С. 15–21.

4. Збарський В. К. Управління домашнім господарством на засадах маркетингу : навч. посіб. / за ред. В. К. Збарського, М. П. Талавирі, А. Д. Остапчука, М. В. Газуди та ін. Київ : НУБіП України, 2021. 443 с.
5. Зубець М. В., Медведєв В. В., Балюк С. А. Розвиток і наукове забезпечення органічного землеробства в європейських країнах. *Вісник аграрної науки*. Київ, 2010. № 10. С. 5–8.
6. Малік М., Хвесик М. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування еколого-безпечного агропромислового виробництва. *Економіка України*. Київ, 2010. № 5. С. 3–12.
7. Методичні рекомендації з ціноутворення на органічну продукцію / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ ІАЕ, 2013. 100 с.
8. Талавиря М. П., Газуда М. В., Газуда Л. М. Розвиток сільських територій в Європейському Союзі : монографія. Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. 504 с.
9. Шкуратов О. І., Чудовська В. А., Вдовиченко А. В. Органічне сільське господарство: екологічні імперативи розвитку : монографія. Київ, 2015. 248 с.
10. Agriculture Course: The Birth of the Biodynamic Method URL: <https://ru.scribd.com/book/398671030/Agriculture-Course-The-Birth-of-the-Biodynamic-Method?ut>
11. Biodynamic Farming and Gardening: Renewal and Preservation of Soil. URL: <https://www.amazon.com/Biodynamic-Farming-Gardening-Preservation-Fertility/dp/1938685296>
12. Howard A. The Soil and Health. A Study of Organic Agriculture. The University Press of Kentucky, 2007. 356 p.
13. Hui-lian Xu. Scientific Proof of Mokichi Okada's Nature Farming Theories. URL: https://www.academia.edu/24054361/Scientific_Proof_of_Mokichi_Okadas_Nature_Farming_Theories